

LA INTENSITAT EXPORTADORA DE CATALUNYA I ELS MERCATS POTENCIALS DE FUTUR

Sandra Jiménez Arteaga*
Antoni Fita Catà**
Guillem Estapé Bartrés***

Febrer 2018

*Sandra Jiménez Arteaga, Directora de la Unitat d' Estratègia i Intel·ligència Competitiva d'ACCIÓ-Generalitat de Catalunya

**Antoni Fita Catà, Gerent de l'Àrea d'Intel·ligència Estratègica, Unitat d' Estratègia i Intel·ligència Competitiva d'ACCIÓ-Generalitat de Catalunya

***Guillem Estapé Bartrés, Gestor de Prospectiva i Anàlisi de Riscos, Àrea d'Intel·ligència Estratègica, Unitat d' Estratègia i Intel·ligència Competitiva d'ACCIÓ-Generalitat de Catalunya

Abstract

Catalunya presenta un teixit empresarial competitiu i una economia internacionalitzada, com mostra el fet que l'economia catalana està assolint xifres de rècord històric tant en volum d'exportacions com en nombre d'empreses exportadores regulars. Tanmateix, cal veure si, malgrat aquest impuls exportador, Catalunya està aprofitant suficientment les noves dinàmiques dels mercats internacionals per tal que el ritme creixent de les exportacions experimentat els darrers anys no es vegi frenat en els propers anys. A tal fi, aquest treball calcula i analitza l'índex d'intensitat exportadora de Catalunya per 9 regions mundials i 120 països, fent una comparativa de contrast amb països europeus de referència, i conclou amb una recomanació de mercats amb necessitat de major presència exportadora.

Paraules claus

Relacions comercials internacionals / Indicadors de comerç internacional / Competitivitat / Globalització / Catalunya

Introducció

Catalunya és una economia oberta al món com ho demostra el fet que el grau d'obertura és superior al de la mitjana de la UE i de països de dimensió similar a Catalunya com Finlàndia o Dinamarca.

La crisi econòmica del 2008 ha incentivat que un major nombre d'empreses catalanes s'obrissin als mercats exteriors com a conseqüència de la caiguda de la demanda interna. Aquesta crisi ha servit per canviar l'actitud i mentalitat de les empreses catalanes i veure l'activitat internacional com una activitat regular i no com una activitat substitutiva d'una caiguda del mercat intern.

Resultat d'aquest impuls d'internacionalització de l'economia catalana, tant les exportacions com el nombre d'empreses exportadores regulars catalanes (aquelles empreses que han exportat de manera consecutiva els últims quatre anys) han assolit xifres de rècord històric en els últims anys, reforçant el lideratge de Catalunya dins el conjunt de l'Estat espanyol i accentuant la competitivitat i la internacionalització de l'economia catalana.

Tanmateix, cal veure si Catalunya, malgrat aquest impuls exportador dels darrers anys, està aprofitant suficientment les noves dinàmiques dels mercats internacionals presents i futures o si, per contra, ha de millorar la seva posició exportadora en aquelles regions i països que estan impulsant la demanda mundial. Donar resposta a aquesta qüestió és cabdal per tal de que el ritme creixent de les exportacions experimentat els darrers anys no es vegi frenat en els propers anys i les empreses catalanes continuïn avançant en el seu procés d'expansió internacional.

En aquest sentit, un dels indicadors més emprats per avaluar la posició exportadora i intensitat de les relacions comercials d'un país amb altres mercats és l'índex d'intensitat comercial o exportadora. Aquest índex, definit com la ràtio entre la proporció de les exportacions d'un país cap a una destinació i la proporció de les exportacions mundials en aquella mateixa destinació, permet determinar si un país exporta més o menys a una destinació en comparació amb l'exportació mundial en aquella mateixa destinació. És a dir, indica si les relacions comercials d'un país amb un mercat determinat estan en línia amb la mitjana mundial, son més intenses o, pel contrari, son menys intenses.

Addicionalment, l'índex d'intensitat comercial permet contrastar la hipòtesis sobre la rellevància de la llei de gravetat en el comerç internacional, ja que és d'esperar que les relacions comercials siguin més intenses amb aquells mercats més propers geogràfica i culturalment.

El present estudi té per objecte calcular i analitzar l'índex d'intensitat exportadora de Catalunya per tal d'aprofundir en el grau d'intensitat de les exportacions de Catalunya a aquelles regions i països de major demanda mundial i creixement futur i comprovar si les empreses catalanes estan aprofitant les oportunitats que ofereixen els mercats internacionals o si, per contra, hi ha marge de millora i és necessària una major presència exportadora en determinats països. Per contrastar aquest potencial marge de millora s'efectua una anàlisi comparativa amb els principals països de referència europeus que, a banda de tenir estructures econòmiques similars, permeten contrastar potencials biaixos geogràfics.

En síntesi, l'anàlisi de l'índex d'intensitat exportadora de Catalunya ens permetrà:

- Contrastar la hipòtesis sobre la rellevància de la llei de gravetat en el comerç internacional: la distància geogràfica i cultural és un factor fonamental en les relacions comercials dels països.

- Comparar Catalunya amb els països europeus de referència en el grau d'intensitat comercial per determinar si estem aprofitant suficientment les dinàmiques d'aquelles regions i països que impulsen la demanda mundial.
- Recomanar mercats amb potencial marge de millora o necessitat de major presència exportadora en l'impuls internacional de Catalunya.

L'estudi s'estructura en cinc apartats. En primer lloc, es fa un breu repàs de la literatura. A continuació s'exposa la metodologia que s'empra en el treball. Seguidament s'analitza l'evolució de les exportacions i les empreses exportadores catalanes en el període 2008-2016. En el quart apartat, que conforma el cos del treball, es calcula i analitza l'evolució de l'índex d'intensitat exportadora de Catalunya per regions, focalitzant aquells països amb majors oportunitats, tenint en compte el seu volum d'importació (demanda mundial) i perspectives de creixement futur, i s'efectua una anàlisi comparativa de contrast amb països europeus de referència. Fruit dels resultats obtinguts, l'estudi conclou amb una recomanació de mercats amb potencial marge de millora en l'impuls internacional de Catalunya.

1. Antecedents

L'índex d'intensitat de les exportacions té els seus orígens en Anderson i Norheim (1993). Amb la finalitat de mesurar la intensitat del comerç bilateral entre països, aquests dos autors desenvolupen la fórmula següent:

$$I_{ij} = \frac{X_{ij}/X_i}{M_j/\sum_{k \neq i} M_k} = \frac{x_{ij}}{m_j}$$

on

I_{ij} és l'índex de la intensitat de les exportacions del país (o regió) i cap al país (o regió) j ;

X_{ij} són les exportacions de i a j ;

X_i són les exportacions totals de i ;

M_j són les importacions totals del país j ;

$\sum M_k$ equival al total de les importacions mundials o d'una regió;

per tant:

x_{ij} és el pes de les exportacions de i a j respecte el total de les exportacions del país i ;

m_j és el pes de les importacions de j respecte el total de les importacions mundials.

Cal tenir en compte que a l'hora de calcular m_j , s'haurien de restar les importacions totals de i .

L'índex pren valors entre 0 i ∞ i té com objectiu determinar si les exportacions del país i cap a una regió/país (j) són d'una intensitat alta (superior a 1) o baixa (inferior a 1). Quan l'índex és igual a 1, el pes de les exportacions de i a j respecte les exportacions totals de i és el mateix que el pes de les importacions de j en les importacions mundials. En aquest cas, les exportacions de i a j estan en línia amb la mitjana mundial. Per contra, si $I_{ij} > 1$ ($I_{ij} < 1$), les exportacions de i a j són d'una intensitat alta (baixa) ja que el pes de les exportacions de i a j és major (menor) que el pes de j en la demanda mundial.

L'índex d'intensitat comercial d'Anderson i Norheim permet contrastar la hipòtesi de la literatura econòmica sobre la rellevància de la llei de la gravetat en el comerç internacional. Els autors anomenen biaix geogràfic al fet que el comerç bilateral entre països és de major intensitat entre aquells països i regions més pròxims geogràfica i culturalment.

L'índex d'intensitat comercial sorgit d'Anderson i Norheim ha estat utilitzat al llarg del temps per institucions de referència. És el cas del Banc Mundial o de l'OCDE, que inclouen el concepte d'Índex d'intensitat comercial en el llistat de principals indicadors de comerç internacional.

Multitud d'estudis tant acadèmics com institucionals han utilitzat l'índex d'intensitat comercial com a eina per mesurar i analitzar els impactes dels efectes dels processos de globalització, d'integració o desintegració regional i de reorientació comercial sobre la intensitat del comerç bilateral entre països i la seva àrea d'influència o entre diferents àrees regionals. Entre d'altres, a tall d'exemple, Grigoli (2008) i Parra (2010) mostren, arran de la integració econòmica i de lliure comerç del Mercat Comú del Sud d'Amèrica Llatina (MERCOSUR), un augment dels índexs d'intensitat comercial i una clara reorientació cap als mercats regionals en els països implicats. Per la seva banda, Cheong (2010) i Hamanaka (2012), consideren aquest indicador com un dels principals instruments per avaluar els efectes econòmics potencials derivats d'acords de lliure comerç. Ambdós autors analitzen tres de les principals àrees de lliure comerç, ASEAN, UE i NAFTA, i troben una alta intensitat comercial intra-regional en les tres regions, especialment en els països del Sud-est asiàtic. Més recentment destaca l'estudi efectuat per Park (2017), que mesura la intensitat comercial entre Corea del Sud, Xina i Japó, i ho compara amb la intensitat intra-regional de l'ASEAN, UE i NAFTA. Troben que la intensitat comercial entre aquests tres països és molt inferior a les altres àrees, i decreixent en els darrers anys. Els autors atribueixen aquest descens a l'empitjorament de les relacions polítiques entre els tres països i a les dificultats d'arribar a acords comercials entre ells. Thirlwell (2016), per la seva banda, analitza la intensitat exportadora d'Austràlia i, de manera consistent amb la hipòtesis de la llei de la gravetat, troba una alta intensitat exportadora amb les illes de l'entorn i els principals països del Sud i Est Asiàtic i la Xina. Tanmateix alerta, que si bé la intensitat comercial amb la Xina és creixent, amb la Índia i Indonèsia és decreixent. Per contra, mostra una baixa intensitat exportadora d'Austràlia amb la resta del món, especialment amb els països de la UE. Kastakova i Baumgartner (2017) posen el focus en les relacions comercials entre la UE i Rússia, conclouent que l'índex d'intensitat comercial entre ambdós àrees està decreixent en els darrers anys i alerten de la potencial pèrdua del mercat rus per la UE, i la reorientació de Rússia cap a altres socis, especialment la Xina i l'Índia. Badircea, et al. (2017), troben que la intensitat comercial entre Romania i la UE tot i créixer en els darrers anys és encara baixa, essent un factor de risc de cara a una potencial adopció de l'euro. En el cas de l'Estat espanyol, recentment CaixaBank Research (2016) ha calculat la intensitat comercial d'Espanya amb diferents regions mundials seleccionades i ho compara amb països de referència com Alemanya, França o Itàlia. L'anàlisi conclou que la intensitat comercial d'Espanya amb regions fora de la UE és molt inferior a la de països de referència com França i Alemanya, i assenyala Àsia com a principal assignatura pendent.

Al no existir cap estudi recent en l'àmbit català, el present treball pretén analitzar la intensitat exportadora de Catalunya fent una comparativa de contrast amb països europeus de referència per determinar si estem aprofitant suficientment les dinàmiques d'aquelles regions i països que impulsen la demanda mundial i, finalment, recomanar mercats amb potencial marge de millora o necessitat de major presència exportadora en l'impuls internacional de Catalunya.

2. Metodologia

En base a Anderson i Norheim (1993) calculem l'índex d'intensitat exportadora (I) de Catalunya pel 2008 i 2016 per analitzar la seva evolució i determinar si Catalunya exporta més o menys a una destinació en comparació amb la importació d'aquella mateixa destinació en el món. La fórmula emprada és:

$$I_{cj} = \frac{X_{cj}/X_c}{M_j/M_w} = \frac{x_{cj}}{m_j}$$

on

X_{cj} són les exportacions de Catalunya a la regió o país j

X_c són les exportacions totals de Catalunya

M_j són les importacions totals de la regió o país j

M_w són les importacions mundials totals

per tant:

x_{cj} és el pes de les exportacions de Catalunya a j respecte el total de les exportacions de Catalunya

m_j és el pes de les importacions de j respecte el total de les importacions mundials.

Cal tenir en compte que a l'hora de calcular M_w , s'haurien de restar les importacions de Catalunya. Tanmateix, donat que les importacions de Catalunya en el context mundial són poc significatives, no s'ha considerat necessari aplicar aquest ajust ja que la diferència en els resultats obtinguts son insignificants.

L'índex es defineix com la proporció de les exportacions de Catalunya cap a una destinació dividida per la proporció d'aquella mateixa destinació en les importacions mundials. El fet de que es calculi en base al pes (proporció) sobre el total exportat i importat, esvaeix l'efecte dimensió i permet la comparabilitat entre els diferents països i regions entre ells.

L'índex pren valors entre 0 i ∞ . Un índex igual a 1 indica unes exportacions proporcionades, en el sentit que el pes de les exportacions de Catalunya en aquella destinació és el mateix que el pes de les exportacions del món en aquella mateixa destinació. En aquest cas, les exportacions catalanes a un mercat determinat estarien en línia amb la mitjana mundial. Un índex superior (inferior) a 1 indica, en canvi, que les exportacions de Catalunya cap a una regió/país són d'una intensitat alta (superior a 1) o baixa (inferior a 1).

L'índex d'intensitat exportadora de Catalunya es calcula per nou regions mundials: Unió Europea, Resta d'Europa, Àfrica del Nord, Àfrica Subsahariana, Orient Mitjà, Amèrica Llatina, Amèrica del Nord, Àsia i Oceania; i per 120 països, seleccionats segons el seu volum d'importació (demanda mundial), utilitzant el criteri de selecció d'aquells que superen els 5.000 milions de dòlars de volum d'importacions i que representen, en conjunt, la pràctica totalitat (96,9%) de les importacions mundials el 2016.

L'índex d'intensitat exportadora de Catalunya es compara amb el dels cinc principals països europeus: Alemanya, Regne Unit, França, Itàlia i Espanya; així com amb tres països europeus de dimensió més comparable amb Catalunya pel que fa a població i/o PIB com Àustria, Dinamarca i Finlàndia. Per la qual cosa, es calcula l'índex d'intensitat exportadora d'aquests vuit països pels mateixos mercats regionals que Catalunya.

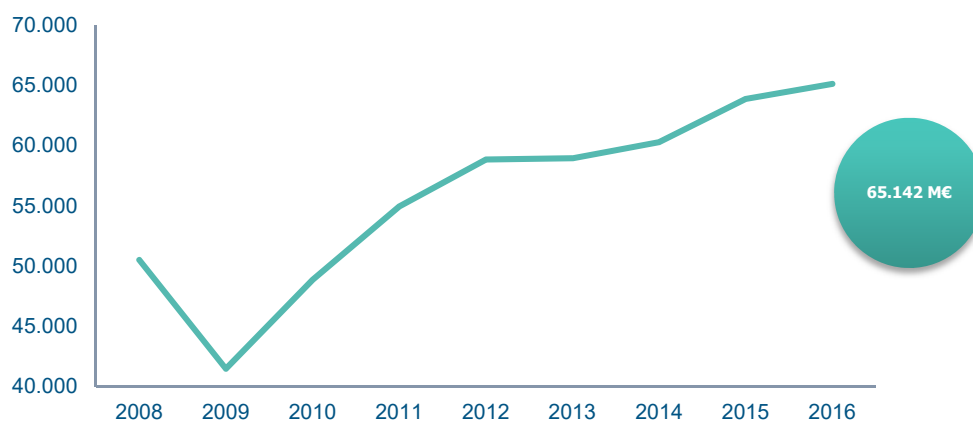
Per determinar aquells mercats on Catalunya té potencial marge de millora o necessitat de major presència exportadora, s'identifiquen aquells països amb majors perspectives de creixement en els propers 5 anys. A tal fi, es calcula la mitjana de les taxes de creixement del PIB estimades pel període 2018-2022.

Les fonts utilitzades per a l'elaboració de l'estudi són DataComex-*Secretaría de Estado de Comercio* per les dades d'exportacions de Catalunya, *TradeMap-ITC* per les dades de comerç mundial a nivell regional i de països, i la base de dades del FMI provinent del *World Economic Outlook* (octubre 2017) per les perspectives de creixement econòmic dels països.

3. Evolució de les exportacions i les empreses exportadores catalanes en el període 2008-2016

Les exportacions catalanes han crescut de forma continuada i pronunciada des de 2010 fins assolir els 65.142,1 milions d'euros el 2016 (veure figura 1). Amb les darreres dades disponibles (gener-novembre de 2017) les exportacions catalanes segueixen augmentant de forma important (8,9% de creixement respecte el mateix període de l'any 2016) i ja superen les exportacions totals de l'any 2016, suposant un nou rècord històric per setè any consecutiu.

Figura 1. Evolució de les exportacions catalanes, 2008-2016 (milions d'euros)

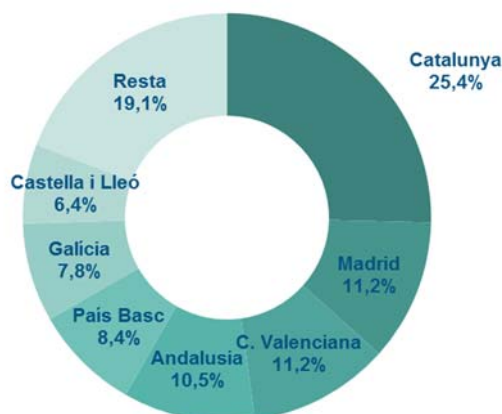

Font: ICEX-Estacom

Catalunya lidera les exportacions a l'Estat amb un 25,4% del total el 2016, més del doble que la segona regió, la Comunitat de Madrid (veure figura 2), cosa que evidencia el potencial exportador i la orientació internacional del teixit industrial català.

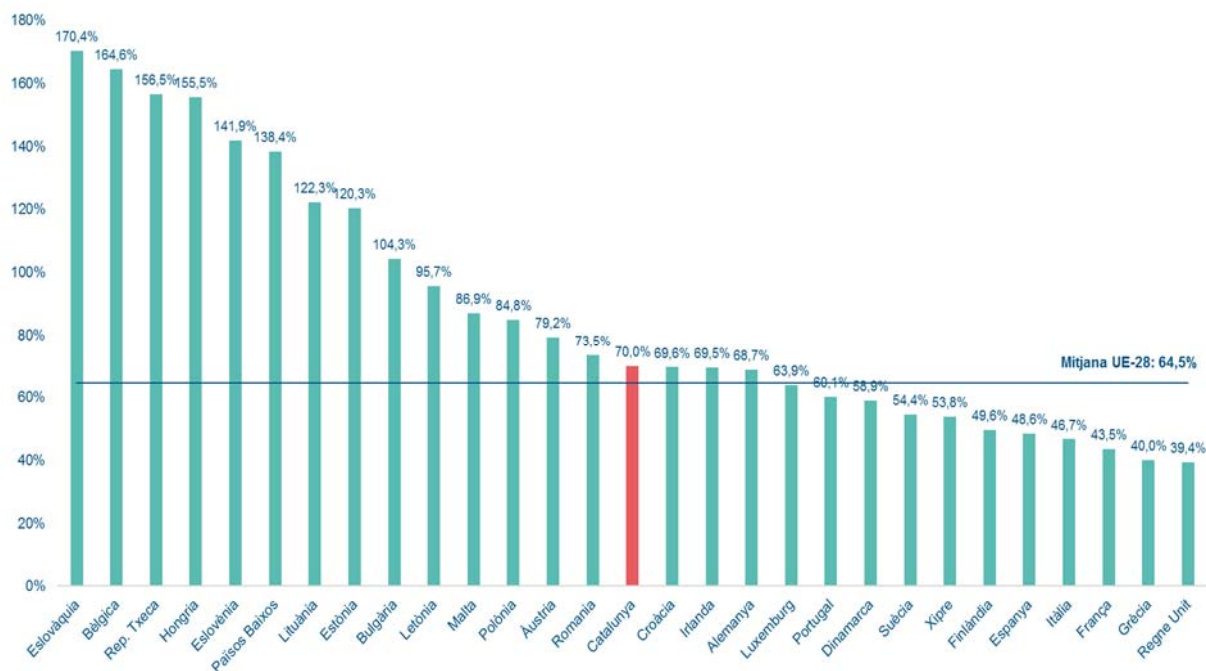
En aquest sentit, Catalunya presenta un grau d'obertura (sumatori d'exportacions i importacions respecte el PIB) del 70,0%, nivell que es situa per sobre de la mitjana de la Unió Europea i de països de dimensió similar com Finlàndia o Dinamarca (veure figura 3).

Figura 2. Distribució de les exportacions per CCAA, 2016 (% sobre total exportacions de l'Estat)

Font: ICEX-Estacom

Figura 3. Grau d'obertura comercial per països UE. 2016 (exportacions més importacions respecte PIB, en %)

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades d'Idescat i Eurostat

El període de crisi econòmica s'ha caracteritzat també per una fase expansiva del nombre d'empreses exportadores catalanes que van assolir el seu màxim el 2013 amb 49.075 empreses exportadores, arribant a una fase de consolidació amb l'inici de la recuperació econòmica.

Figura 4. Evolució nombre d'empreses exportadores, Catalunya. 2008-2016

Font: ICEX - Perfil de l'empresa exportadora.

Tanmateix, el fet més destacable és que aquesta crisi ha servit per canviar l'actitud i mentalitat de les empreses catalanes i veure l'activitat internacional com una activitat regular i no com una activitat substitutiva d'una caiguda del mercat intern. L'augment d'empreses exportadores en el període 2008-2013 s'ha traduït en un creixement important de les empreses exportadores regulars, aquelles empreses que han exportat en els últims 4 anys de forma consecutiva. Més de 3.000 empreses han esdevingut empreses exportadores regulars en els darrers quatre anys (veure figura 5). Segons les estimacions de la Unitat d'Estratègia i Intel·ligència Competitiva d'ACCIÓ, les empreses exportadores regulars catalanes superaran les 17.000 empreses el 2017 i batran un nou rècord històric per cinquè any consecutiu.

Les empreses exportadores catalanes lideren, amb un 32,3%, el total d'empreses exportadores de l'Estat espanyol. Pel que fa a les empreses exportadores regulars, aquest lideratge és inclús superior (34,0%).

Figura 5. Evolució nombre d'empreses exportadores regulars*, Catalunya. 2008-2016

* Empreses que han exportat en els últims 4 anys de forma consecutiva.

Font: ICEX-Perfil de l'empresa exportadora

Així doncs, la crisi econòmica del 2008-2013 ha incentivat que un major nombre d'empreses catalanes canviessin la mentalitat i s'obriessin i es consolidessin als mercats exteriors com a conseqüència de la caiguda de la demanda interna. Aquest fet, juntament amb l'assoliment dels rècords històrics consecutius dels darrers anys en les vendes catalanes a l'exterior, posa de manifest que Catalunya disposa d'un teixit empresarial competitiu i una economia cada cop més internacionalitzada.

Tanmateix, cal veure si Catalunya està aprofitant suficientment les noves dinàmiques dels mercats internacionals o si, per contra, s'han de fer més esforços per millorar la posició exportadora en determinats països o regions. Per respondre aquesta pregunta, a continuació presentem els principals resultats de l'anàlisi de la intensitat de les exportacions catalanes.

4. Anàlisi de la intensitat exportadora de Catalunya

En aquest apartat s'exposen els principals resultats de l'anàlisi de la intensitat de les exportacions catalanes en les diferents regions mundials i països seleccionats. L'índex d'intensitat exportadora de Catalunya es compara amb el dels cinc principals països europeus: Alemanya, Regne Unit, França, Itàlia i Espanya; així com amb tres països europeus de dimensió més comparable amb Catalunya com Àustria, Dinamarca i Finlàndia. El contrast amb els països europeus de referència seleccionats permetrà determinar si les exportacions catalanes cap a una regió o país són superiors o, per contra, inferiors a la dels països europeus i recomanar mercats amb potencial marge de millora o necessitat de major presència exportadora en l'impuls internacional de Catalunya. L'anàlisi s'estructura primer per regions mundials i posteriorment per països.

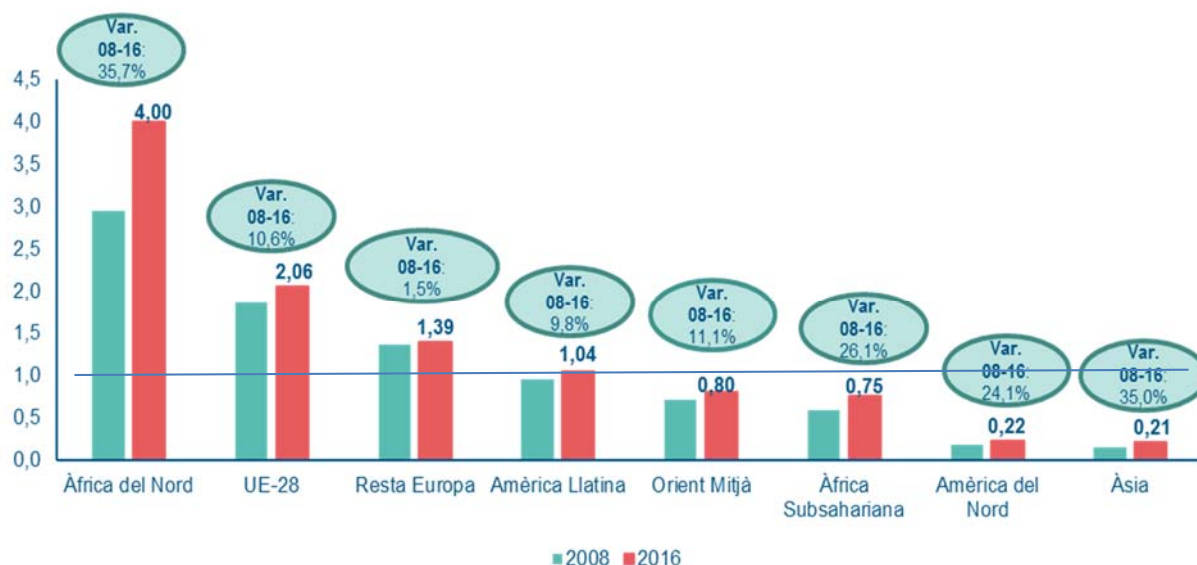
4.1 Anàlisi per regions mundials

La intensitat exportadora de Catalunya ha crescut en totes les regions mundials des de l'inici de la crisi (veure figura 6). Àfrica del Nord és la regió on s'ha produït el creixement més elevat entre els anys 2008 i 2016 (+35,7%), i és la regió on la intensitat exportadora de Catalunya és més alta (4,0). Les exportacions catalanes també són molt intenses amb la UE (2,05), regió que representa el principal mercat de Catalunya. L'índex d'intensitat exportadora també es troba per sobre de la unitat a la Resta d'Europa (1,39), tot i que ha estat la regió on menys ha crescut la intensitat exportadora (1,5%) des de 2008. Destaca també la intensitat exportadora a Amèrica Llatina, que tot i la distància geogràfica es situa lleugerament per sobre d'1 (1,04), degut a l'afinitat cultural amb la regió.

Per contra, Catalunya presenta un índex inferior a la unitat a Orient Mitjà (0,80) i Àfrica subsahariana (0,75). Tanmateix, on s'evidencia una menor intensitat exportadora, malgrat el fort creixement en el període 2008-2016, és amb les regions més llunyanes com Amèrica del Nord (0,22) i Àsia (0,21). És important tenir en compte, que aquestes dues últimes regions concentren gairebé la meitat (48,0%) de la importació mundial (dades 2016).

Per tant, l'índex d'intensitat exportadora de Catalunya ens confirma que la distància geogràfica i cultural és un factor rellevant en les relacions comercials dels països. Es constata que la intensitat exportadora és alta a Àfrica del Nord i UE i baixa a Àsia i Amèrica del Nord.

Figura 6. Índex intensitat exportadora de Catalunya, 2008-2016.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de DataComex-Secretaria de Estado de Comercio i TradeMap-ITC

4.2 Anàlisi per països

A continuació s'analitza la intensitat exportadora de Catalunya per països, seleccionats segons la seva demanda internacional. S'ha utilitzat com a criteri de selecció, aquells països que superen els 5.000 milions de dòlars de volum d'importacions. En base a aquest criteri s'han analitzat 120 països que, en conjunt, representen el 96,9% de les importacions mundials el 2016. Els resultats obtinguts s'estructuren per regions.

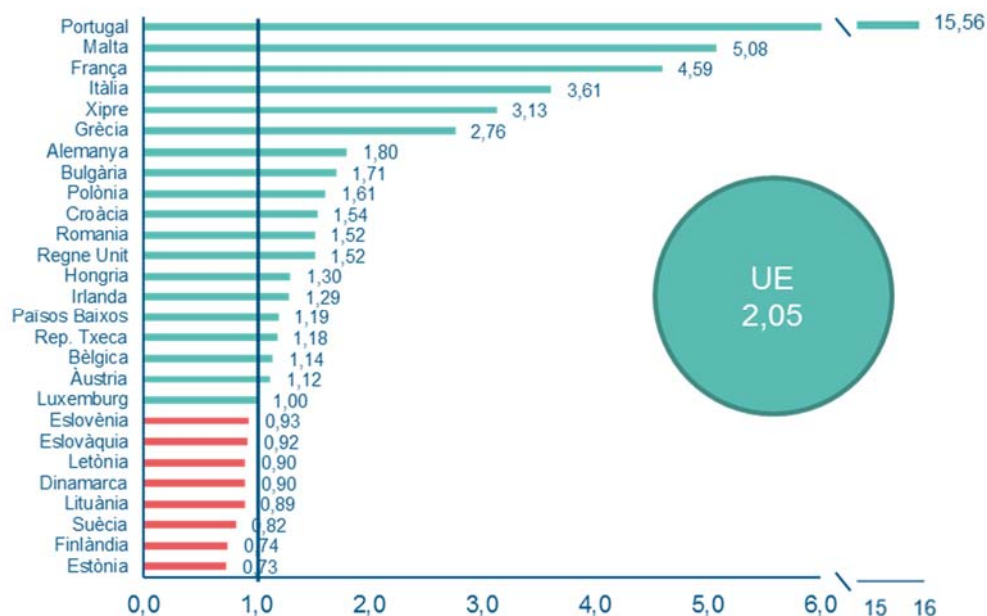
4.2.1 Unió Europea

La Unió Europea és el principal mercat per Catalunya i el principal importador mundial. En conjunt, la regió representa el 31,9% de les importacions mundials (dades 2016).

La intensitat exportadora de Catalunya és especialment alta a Portugal (15,56). L'índex també és superior a la unitat en els principals països de la UE com França (4,59), Itàlia (3,61), Alemanya (1,80) i Regne Unit (1,52). També es troba per sobre de la unitat als països d'Europa de l'Est com és el cas de Bulgària (1,71), Polònia (1,61), Romania (1,52), Hongria (1,30) o República Txeca (1,18). Les excepcions les trobem a Eslovènia (0,93) i Eslovàquia (0,92), països amb els quals Catalunya, apart de tenir un índex inferior a 1, ha perdut lleugerament intensitat exportadora els últims anys (vegeu Annex, taula 1).

La intensitat exportadora de Catalunya també és baixa (inferior a 1) al conjunt de països nòrdics i bàltics: Dinamarca (0,90), Suècia (0,82), Finlàndia (0,74), Lituània (0,90), Letònia (0,90) i Estònia (0,73).

Figura 7. Índex intensitat exportadora de Catalunya, 2016. Països UE

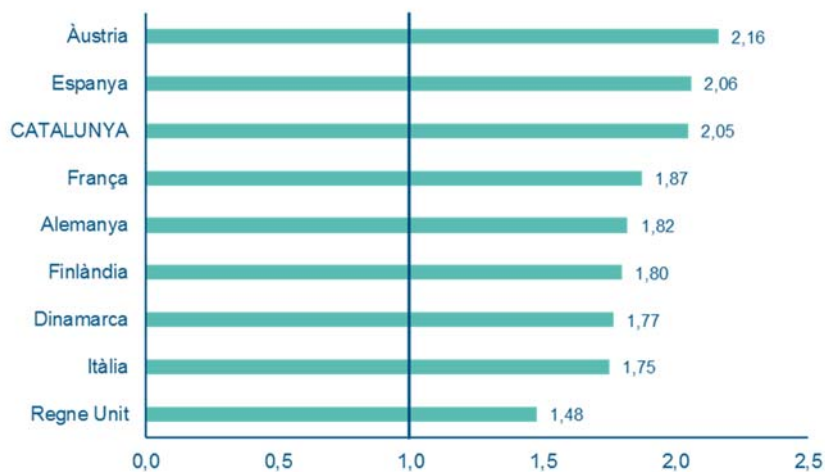

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de DataComex-Secretaria de Estado de Comercio i TradeMap-ITC

El contrast amb els països europeus de referència ens permet determinar si les exportacions catalanes cap a la Unió Europea estan en línia amb aquests països o bé són més intenses o, per contra, inferiors.

Com era d'esperar, la intensitat comercial entre els països de la UE és elevada (figura 8), on destaca especialment Àustria (2,16). Catalunya (2,05) presenta una intensitat molt similar a la del conjunt de l'Estat (2,06), i supera tant a Finlàndia i Dinamarca com als principals països de la UE. Per tant, Catalunya presenta, en general, una major intensitat exportadora a la UE en comparació amb els principals països europeus de referència, llevat d'Espanya i Àustria. No obstant això, Catalunya, comparativament amb els països europeus, té una intensitat més baixa amb els països nòrdics i bàltics.

Figura 8. Índex intensitat exportadora a la UE-28, 2016. Comparativa amb els països de referència

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de DataComex-Secretaria de Estado de Comercio i TradeMap-ITC

4.2.2 Resta d'Europa

En conjunt, els països que conformen la resta d'Europa totalitzen el 5,3% de les importacions mundials. Destaquen com a principals mercats Suïssa, Turquia i Rússia, que conjuntament sumen el 76,3% de les importacions de la regió.

Entre els països de la resta d'Europa, destaca l'elevada intensitat exportadora de Catalunya a Suïssa (1,98) i Turquia (1,61). Per contra, l'índex és inferior a la unitat a Rússia (0,61) i països de l'entorn com Ucraïna (0,40) i Bielorússia (0,21), amb l'afegit que la intensitat exportadora catalana ha baixat els últims anys en aquests països (veure taula 2 de l'Annex), especialment amb Rússia (cal tenir en compte, però, el veto rus a certes partides aranzelàries provinents de la UE, entre elles la carn, arrel del conflicte amb Ucraïna). La intensitat exportadora també és molt reduïda a Noruega (0,37).

Figura 9. Índex intensitat exportadora de Catalunya, 2016. Països Resta d'Europa

Nota: Només consten els països de la regió que superen els 5.000 M\$ d'importació el 2016.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de DataComex-Secretaria de Estado de Comercio i TradeMap-ITC

El contrast amb els països europeus de referència (figura 10) ens mostra que la intensitat exportadora de Catalunya a la resta d'Europa és de les més baixes. De fet, Catalunya només presenta una intensitat exportadora superior a la d'Espanya (1,06) i lleugerament per sobre de la de França (1,31). En relació amb la resta de països de referència és inferior, especialment si es compara amb Finlàndia (2,23), Dinamarca (1,99) i Itàlia (1,97). Aquesta baixa intensitat exportadora catalana es deu principalment a una menor presència a Rússia, Ucraïna, Bielorússia i Noruega en comparació amb la majoria de països de la UE.

Figura 10. Índex intensitat exportadora a la Resta d'Europa, 2016. Comparativa amb els països de referència

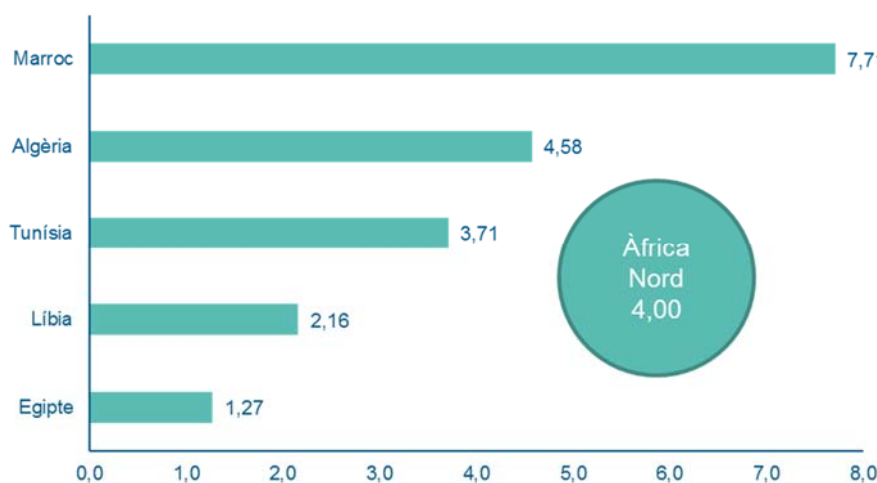
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de DataComex-Secretaría de Estado de Comercio i TradeMap-ITC

4.2.3 Àfrica del Nord

Els països de l'Àfrica del Nord són mercats propers a Catalunya i, en conjunt, representen l'1,1% de les importacions mundials (dades 2016).

La intensitat exportadora de Catalunya és especialment elevada a Marroc (7,71), Algèria (4,58) i Tunísia (3,71). La intensitat de les exportacions catalanes és més baixa a Líbia (2,16) i Egipte (1,27), tot i que es troba per sobre de la unitat, cosa que indica un nivell d'exportació major en relació a la mitjana mundial.

Figura 11. Índex intensitat exportadora de Catalunya, 2016. Països Àfrica del Nord

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de DataComex-Secretaría de Estado de Comercio i TradeMap-ITC

El contrast amb els països de referència (figura 12) permet observar com els països europeus de la Conca Mediterrània presenten una alta intensitat exportadora amb Àfrica del Nord, molt per sobre dels països del nord d'Europa, cosa que evidencia de nou, que la proximitat geogràfica i la vinculació històrica són factors rellevants en les relacions comercials. Catalunya (4,0) es situa per sobre de França (2,95) i Itàlia (2,71), però per sota del conjunt de l'Estat (4,52).

Figura 12. Índex intensitat exportadora a Àfrica del Nord, 2016. Comparativa amb els països de referència

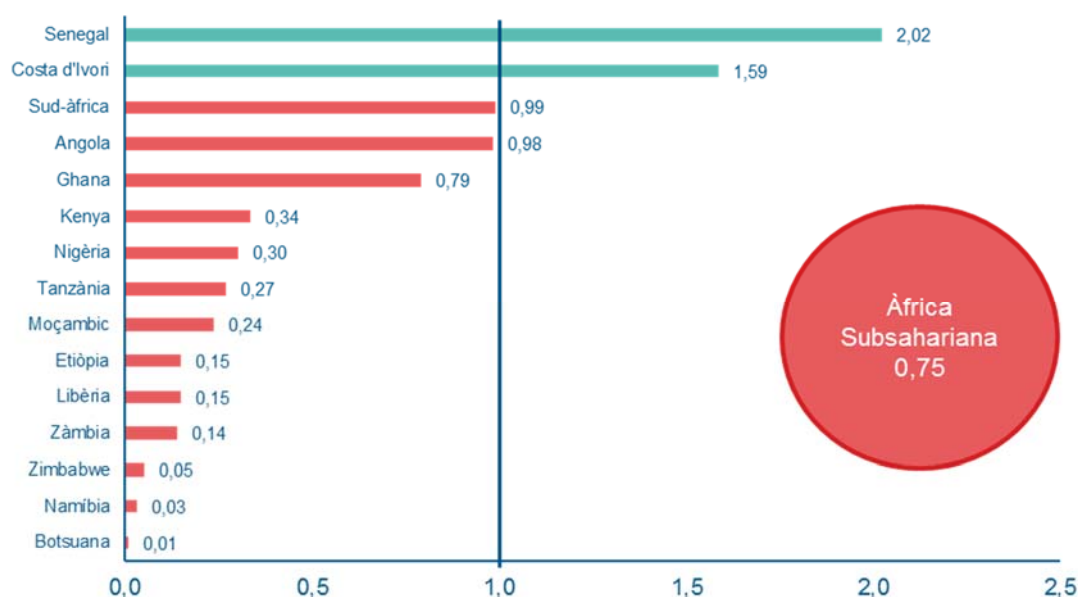
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de DataComex-Secretaría de Estado de Comercio i TradeMap-ITC

4.2.4 Àfrica Subsahariana

Àfrica Subsahariana representa l'1,8% de les importacions mundials. Tot i que en el context mundial les importacions d'alguns països són relativament baixes, destaquen mercats rellevants com Sudàfrica, Nigèria, Etiòpia, Kenya i Ghana, que totalitzen més de la meitat (52,9%) de les importacions de la regió.

Amb l'excepció de Senegal (2,02) i Costa d'Ivori (1,59), la intensitat exportadora de Catalunya amb els principals països d'Àfrica Subsahariana és baixa, especialment amb els països d'Àfrica Oriental (Etiòpia, Kenya, Tanzània o Moçambic). També és baixa amb els principals països importadors de la part occidental com Ghana (0,79) i, especialment, Nigèria (0,30), país on la intensitat exportadora ha caigut significativament en comparació al 2008 (veure Annex, taula 2). Pel que fa al sud del continent, Catalunya presenta índexs inferiors però propers a la unitat a Sud-Àfrica (0,99) i Angola (0,98).

Figura 13. Índex intensitat exportadora de Catalunya, 2016. Països Àfrica Subsahariana.

Nota: Només consten els països de la regió que superen els 5.000 M\$ d'importació el 2016.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de DataComex-Secretaría de Estado de Comercio i TradeMap-ITC

Comparant la intensitat exportadora de Catalunya amb els països de referència (figura 14) s'observa que la majoria dels països europeus presenten també una baixa intensitat exportadora. Únicament França (1,39) i Regne Unit (1,0) registren un índex superior o igual a la unitat. Catalunya registra una intensitat exportadora de 0,75, inferior a la d'Espanya (0,82), però superior a la d'Itàlia (0,63), Alemanya (0,61) i resta de països de dimensió comparable.

Figura 14. Índex intensitat exportadora a Àfrica Subsahariana, 2016. Comparativa amb els països de referència

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de DataComex-Secretaria de Estado de Comercio i TradeMap-ITC

4.2.5 Orient Mitjà

Els països de l'Orient Mitjà representen en el seu conjunt el 4,4% de les importacions mundials el 2016, essent els seus mercats amb major volum d'importació els Emirats Àrabs Units, Aràbia Saudita, Israel i Iran, que conjuntament representen el 73,8% de les importacions de la regió.

La intensitat exportadora de Catalunya, si bé és baixa en el conjunt de la regió, és força elevada al Líban (1,80) i Israel (1,56), i en menor mesura, Aràbia Saudita (1,17) i Jordània (1,11). Per contra, l'índex presenta valors inferiors a la unitat als països del Consell de Cooperació del Golf com Qatar (0,70), Oman (0,68), Kuwait (0,63), Emirats Àrabs Units (0,56) i Bahrain (0,45), i especialment a Iran (0,38) i Iraq (0,22). Cal destacar que en alguns d'aquests països la intensitat exportadora de Catalunya ha baixat significativament respecte el 2008 com és el cas a Emirats Àrabs Units i Iran, precisament dos dels principals països de la regió (veure Annex, taula 2).

Figura 15. Índex intensitat exportadora de Catalunya, 2016. Països Orient Mitjà.

Nota: Només consten els països de la regió que superen els 5.000 M\$ d'importació el 2016.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de DataComex-Secretaría de Estado de Comercio i TradeMap-ITC

Comparat amb els països europeus de referència, només Regne Unit (1,27) i Itàlia (1,06) presenten una intensitat exportadora amb l'Orient Mitjà per sobre de la unitat. Tanmateix, Catalunya tot i presentar una intensitat exportadora força més baixa i inferior a la unitat (0,80), es situa per sobre del conjunt de l'Estat (0,74) i la resta de països de la UE contemplats. L'assignatura pendent de Catalunya a l'Orient Mitjà es troba a Iran i Emirats Àrabs Units, on la intensitat exportadora és inferior a la de la majoria de països comparats.

Figura 16. Índex intensitat exportadora a Orient Mitjà, 2016. Comparativa amb els països de referència

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de DataComex-Secretaría de Estado de Comercio i TradeMap-ITC

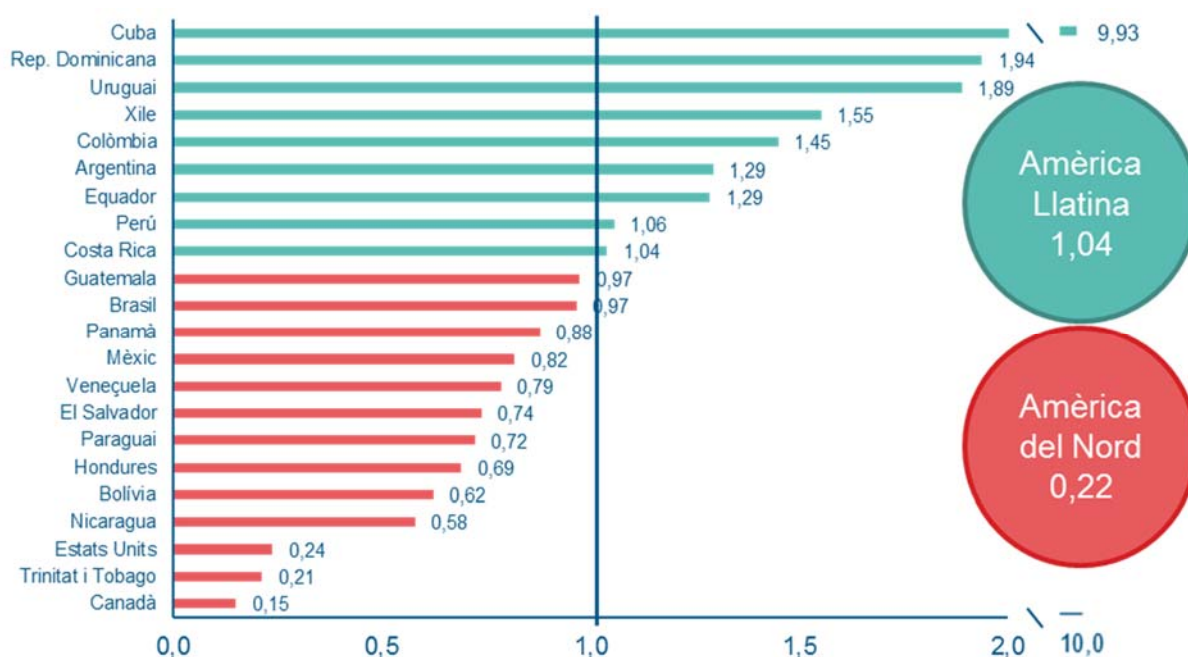
4.2.6 Amèrica

Els Estats Units i Canadà representen el 16,5% de les importacions mundials, mentre que els països d'Amèrica Llatina sumen en conjunt el 5,7%, on destaquen els mercats de Brasil i Mèxic, que conjuntament totalitzen més de la meitat de les importacions de la regió.

Entre els països d'Amèrica Llatina, destaca especialment la intensitat exportadora de Catalunya a Cuba (9,93), i en menor mesura, però significativa, a països com Uruguai (1,89), Xile (1,55), Colòmbia (1,45), Argentina (1,29), Equador (1,29) i Perú (1,06). Per contra, Catalunya té una intensitat exportadora inferior a la unitat a Brasil (0,97) i Mèxic (0,82), els dos països llatins més grans que representen conjuntament més de la meitat de la població (52,7%) i de les importacions (57,4%) d'Amèrica Llatina.

Tanmateix, on s'evidencien els índexs més baixos és amb Amèrica del Nord, regió que representa el 16,5% de la importació mundial: Estats Units (0,24) i Canadà (0,15).

Figura 17. Índex intensitat exportadora de Catalunya, 2016. Països Amèrica.

Nota: Només consten els països de la regió que superen els 5.000 M\$ d'importació el 2016.

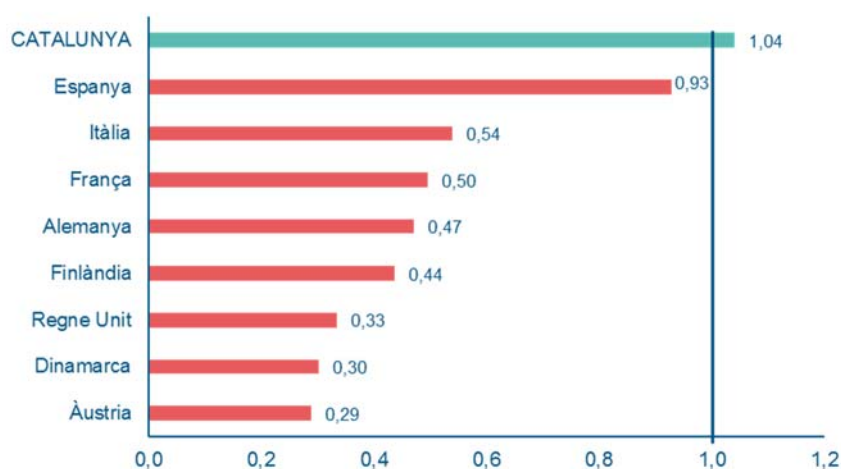
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de DataComex-Secretaria de Estado de Comercio i TradeMap-ITC

El contrast amb els països europeus de referència (figures 18 i 19), mostren que Catalunya presenta la major intensitat exportadora a Amèrica Llatina però, en canvi, la més baixa a Amèrica del Nord.

Catalunya és el territori amb una intensitat exportadora més alta a Amèrica Llatina (1,04), per sobre d' Espanya (0,93) i la resta de països europeus, que presenten una intensitat exportadora inferior a la unitat. Tanmateix, la intensitat exportadora catalana a Brasil té marge de millora ja que és inferior a la de França i Espanya.

Per contra, Catalunya presenta una intensitat exportadora molt baixa a Amèrica del Nord i es situa en la darrera posició en comparació als països de la UE analitzats. Tot i així, només el Regne Unit registra una intensitat igual a 1, afavorit per l'afinitat cultural i lingüística.

Figura 18. Índex intensitat exportadora a Amèrica Llatina, 2016. Comparativa amb els països de referència

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de DataComex-Secretaría de Estado de Comercio i TradeMap-ITC

Figura 19. Índex intensitat exportadora a Amèrica del Nord, 2016. Comparativa amb els països de referència

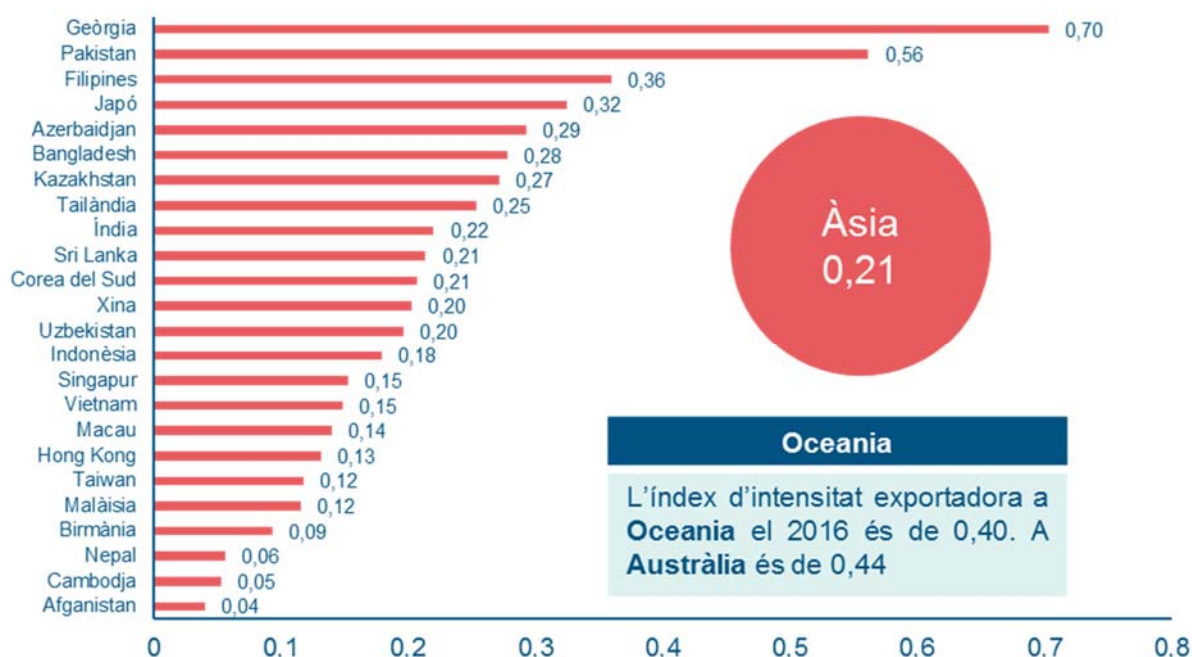
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de DataComex-Secretaría de Estado de Comercio i TradeMap-ITC

4.2.7 Àsia

La intensitat exportadora de Catalunya és molt baixa en tots els països asiàtics, cosa que planteja un veritable repte exportador tenint en compte que la regió representa gairebé un terç (31,4%) de les importacions mundials (dades 2016). Tant sols Geòrgia (0,70) i Pakistan (0,56) superen un índex del 0,5. La intensitat exportadora és molt baixa en els principals països asiàtics com Japó (0,32), Índia (0,22), Corea del Sud (0,21) o Xina (0,20), així com en els principals països de l'ASEAN com Filipines (0,36), Bangladesh (0,28), Tailàndia (0,25), Indonèsia (0,18), Singapur (0,15), Vietnam (0,15) o Malàisia (0,12).

Pel que fa Oceania, la intensitat exportadora de Catalunya també és baixa (0,40), i s'ha reduït significativament respecte el 2008, especialment a Austràlia (veure Annex, taula 2).

Figura 20. Índex intensitat exportadora de Catalunya, 2016. Països Àsia.

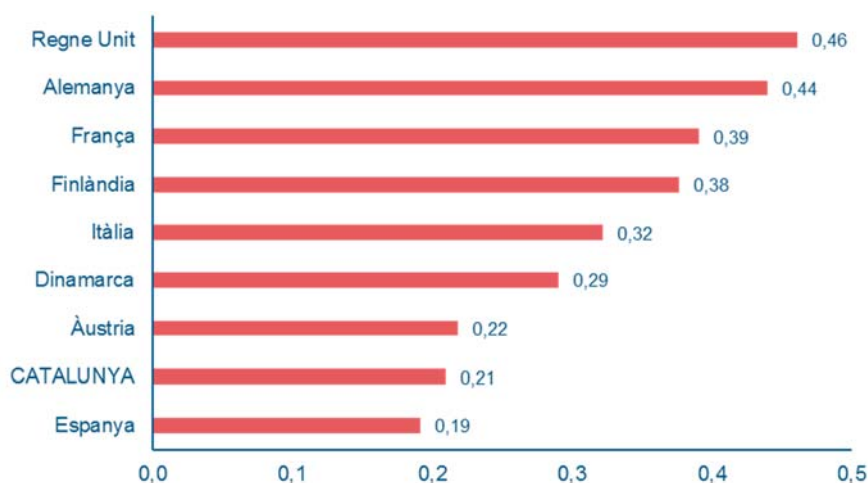

Nota: Només consten els països de la regió que superen els 5.000 M\$ d'importació el 2016.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de DataComex-Secretaria de Estado de Comercio i TradeMap-ITC

Si bé cap país europeu de referència analitzat presenta un índex superior a la unitat a la regió asiàtica (figura 21), Catalunya es troba situada en darrera posició, amb una intensitat exportadora (0,21) només lleugerament superior a la del conjunt de l'Estat (0,19). De manera que es confirma també Àsia com a principal assignatura pendent per Catalunya.

Figura 21. Índex intensitat exportadora a Àsia, 2016. Comparativa amb els països de referència

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de DataComex-Secretaria de Estado de Comercio i TradeMap-ITC

5. Conclusions

La crisi econòmica del 2008 ha incentivat que un major nombre d'empreses catalanes canviessin la mentalitat i s'obrissin i es consolidessin als mercats exteriors com a conseqüència de la caiguda de la demanda interna.

Actualment Catalunya presenta un teixit empresarial competitiu i una economia internacionalitzada, com mostra el fet que l'economia catalana està assolint xifres de rècord històric tant en volum d'exportacions com en nombre d'empreses exportadores regulars.

Tanmateix, cal veure si Catalunya, malgrat aquest impuls exportador, està aprofitant suficientment les noves dinàmiques dels mercats internacionals per tal que el ritme creixent de les exportacions experimentat els darrers anys no es vegi frenat en els propers anys. Donar resposta a aquesta qüestió ha estat l'objectiu d'aquest treball.

A tal fi, s'ha calculat l'índex d'intensitat exportadora de Catalunya per 9 regions mundials i per 120 països, seleccionats segons el seu volum d'importació, pels anys 2008 i 2016, fent una comparativa de contrast amb països europeus de referència. A continuació s'exposen les principals conclusions obtingudes:

En primer lloc, consistent amb la hipòtesis de la literatura econòmica sobre la rellevància de la llei de gravetat en el comerç internacional, el mapa mundial de l'índex d'intensitat exportadora de Catalunya revela que la distància geogràfica i cultural és un factor rellevant en les relacions comercials dels països. Entre els principals països amb els quals Catalunya té una major intensitat exportadora, es troben els de la UE, la Conca sud del Mediterrani (Nord d'Àfrica, Turquia i part de l'Orient Mitjà) i alguns països d'Amèrica Llatina (on destaquen els països del pacífic i les illes del carib). Per contra, entre els principals països amb una intensitat exportadora més baixa, es troben els d'Àfrica Subsahariana, especialment Àfrica Oriental, Amèrica del Nord, Àsia i Oceania.

En segon lloc, el fet de comparar la intensitat exportadora amb la dels principals països europeus i altres països de dimensió similar a Catalunya, ens permet determinar si estem aprofitant suficientment les dinàmiques d'aquelles regions i països que impulsen la demanda mundial i finalment, recomanar mercats amb potencial marge de millora o necessitat de major presència exportadora en l'impuls internacional de Catalunya.

En aquest sentit, tot i l'alta intensitat a Europa, Catalunya té marge de millora en els països nòrdics i bàltics, Rússia i països de l'entorn. Així també, tot i que Catalunya és el territori amb una intensitat exportadora més alta a Amèrica Llatina d'entre els països europeus comparats, presenta marge de millora en els dos països llatins més grans: Brasil i Mèxic. Respecte l'Orient Mitjà, té un repte important a Iran i Emirats Àrabs Units.

Catalunya necessita intensificar les exportacions a l'Àfrica Subsahariana especialment a l'Àfrica Oriental, en aquells països amb majors perspectives de creixement com Etiòpia, Kenia, Tanzània i Moçambic; i en els principals països importadors de la part occidental com Nigèria i Ghana.

Per últim, s'evidencia el retard exportador a Amèrica del Nord i Àsia, dos regions que aglutinen gairebé la meitat de la demanda mundial. Com a tal, el principal repte exportador de Catalunya recau en els Estats Units i Canadà i la majoria dels països asiàtics, especialment en aquells amb majors perspectives de creixement: Índia, Xina, Corea del Sud, Filipines, Tailàndia, Indonèsia, Vietnam, Malàisia i Bangladesh.

Annex

Taula 1. Índex d'intensitat exportadora. Rànquing per països (1-60) (continua a taula 2)

	País	2008	2016	Variació
1	Portugal	13,73	15,56	1,83
2	Cuba	6,88	9,93	3,05
3	Marroc	5,09	7,71	2,62
4	Malta	2,12	5,08	2,95
5	França	4,62	4,59	-0,03
6	Algèria	3,68	4,58	0,89
7	Tunísia	3,14	3,71	0,57
8	Itàlia	2,86	3,61	0,75
9	Xipre	2,49	3,13	0,64
10	Grècia	2,63	2,76	0,12
11	Libia	1,37	2,16	0,79
12	Gibraltar	1,24	2,09	0,85
13	Senegal	1,07	2,02	0,95
14	Suïssa	2,26	1,98	-0,28
15	Rep. Dominicana	3,80	1,94	-1,87
16	Uruguai	1,43	1,89	0,45
17	Alemanya	1,36	1,80	0,44
18	Liban	1,72	1,80	0,08
19	Bulgària	0,93	1,71	0,78
20	Turquia	1,45	1,61	0,16
21	Polònia	1,19	1,61	0,42
22	Costa d'Ivori	0,64	1,59	0,95
23	Israel	0,81	1,56	0,75
24	Xile	0,81	1,55	0,74
25	Croàcia	0,65	1,54	0,89
26	Romania	1,04	1,52	0,47
27	Regne Unit	1,41	1,52	0,11
28	Colòmbia	0,99	1,45	0,46
29	Hongria	1,18	1,30	0,12
30	Argentina	1,40	1,29	-0,11
31	Irlanda	0,75	1,29	0,54
32	Equador	0,74	1,29	0,55
33	Egipte	0,86	1,27	0,42
34	Països Baixos	1,15	1,19	0,05
35	Rep. Txeca	1,21	1,18	-0,03
36	Àrabia Saudita	0,65	1,17	0,52
37	Bèlgica	0,91	1,14	0,23
38	Àustria	1,05	1,12	0,07
39	Jordània	0,68	1,11	0,43
40	Sèrbia	0,64	1,10	0,46
41	Perú	0,79	1,06	0,27
42	Costa Rica	0,76	1,04	0,28
43	Luxemburg	0,72	1,00	0,28
44	Sud-àfrica	0,87	0,99	0,12
45	Angola	0,72	0,98	0,26
46	Guatemala	0,72	0,97	0,25
47	Brasil	0,81	0,97	0,16
48	Eslovènia	0,96	0,93	-0,02
49	Eslovàquia	0,99	0,92	-0,07
50	Letònia	0,65	0,90	0,25
51	Dinamarca	1,94	0,90	-1,04
52	Lituània	0,65	0,89	0,24
53	Panamà	1,21	0,88	-0,33
54	Macedònia	0,68	0,84	0,16
55	Mèxic	0,84	0,82	-0,02
56	Suècia	0,75	0,82	0,07
57	Ghana	0,49	0,79	0,30
58	Veneçuela	1,13	0,79	-0,34
59	Finlàndia	0,47	0,74	0,27
60	El Salvador	0,52	0,74	0,22

Nota: Només consten els països de la regió que superen els 5.000 M\$ d'importació el 2016.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de DataComex-Secretaria de Estado de Comercio i TradeMap-ITC

Taula 2. Índex d'intensitat exportadora. Rànquing per països (61-120)

	País	2008	2016	Variació
61	Estònia	0,53	0,73	0,21
62	Paraguai	0,58	0,72	0,14
63	Geòrgia	0,55	0,70	0,16
64	Qatar	0,61	0,70	0,09
65	Hondures	0,57	0,69	0,12
66	Oman	0,26	0,68	0,43
67	Kuwait	1,08	0,63	-0,44
68	Bolívia	0,67	0,62	-0,05
69	Rússia	1,14	0,61	-0,54
70	Nicaragua	0,38	0,58	0,20
71	Emirats Àrabs Units	0,79	0,56	-0,22
72	Pakistan	0,25	0,56	0,31
73	Islàndia	0,53	0,48	-0,05
74	Bòsnia-Hercegovina	0,24	0,48	0,24
75	Bahrain	0,41	0,45	0,04
76	Austràlia	0,65	0,44	-0,21
77	Sudan	-	0,40	-
78	Ucraïna	0,45	0,40	-0,05
79	Nova Zelanda	0,50	0,38	-0,12
80	Iran	0,61	0,38	-0,23
81	Noruega	0,35	0,37	0,03
82	Filipines	0,20	0,36	0,16
83	Kenya	0,35	0,34	-0,01
84	Japó	0,17	0,32	0,16
85	Iemen	0,20	0,32	0,13
86	Nigèria	0,71	0,30	-0,41
87	Azerbaidjan	0,19	0,29	0,10
88	Bangladesh	0,51	0,28	-0,23
89	Kazakhstan	0,21	0,27	0,06
90	Tanzània	0,20	0,27	0,07

	País	2008	2016	Variació
91	Tailàndia	0,19	0,25	0,06
92	Estats Units	0,20	0,24	0,04
93	Moçambic	0,20	0,24	0,04
94	Iraq	0,10	0,22	0,13
95	Índia	0,18	0,22	0,04
96	Sri Lanka	0,15	0,21	0,06
97	Trinitat i Tobago	0,63	0,21	-0,42
98	Bielorússia	0,21	0,21	0,00
99	Corea del Sud	0,13	0,21	0,08
100	Xina	0,14	0,20	0,06
101	Uzbekistan	0,10	0,20	0,10
102	Indonèsia	0,14	0,18	0,04
103	Singapur	0,13	0,15	0,03
104	Canadà	0,10	0,15	0,05
105	Vietnam	0,12	0,15	0,03
106	Etiòpia	0,14	0,15	0,01
107	Libèria	0,03	0,15	0,12
108	Macau	0,18	0,14	-0,04
109	Zàmbia	0,04	0,14	0,10
110	Hong-Kong	0,19	0,13	-0,06
111	Taiwan	0,10	0,12	0,02
112	Malàisia	0,16	0,12	-0,04
113	Myanmar	0,01	0,09	0,08
114	Nepal	0,25	0,06	-0,19
115	Cambodja	0,07	0,05	-0,02
116	Zimbabwe	0,02	0,05	0,03
117	Afganistan	0,15	0,04	-0,11
118	Namíbia	0,14	0,03	-0,11
119	Botswana	0,05	0,01	-0,04
120	Illes Marshall	0,00	0,00	0,00

Nota: Només consten els països de la regió que superen els 5.000 M\$ d'importació el 2016.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de DataComex-Secretaria de Estado de Comercio i TradeMap-ITC

Taula 3. Perspectives de creixement del PIB (mitjana 2018-2022). Rànquing per països

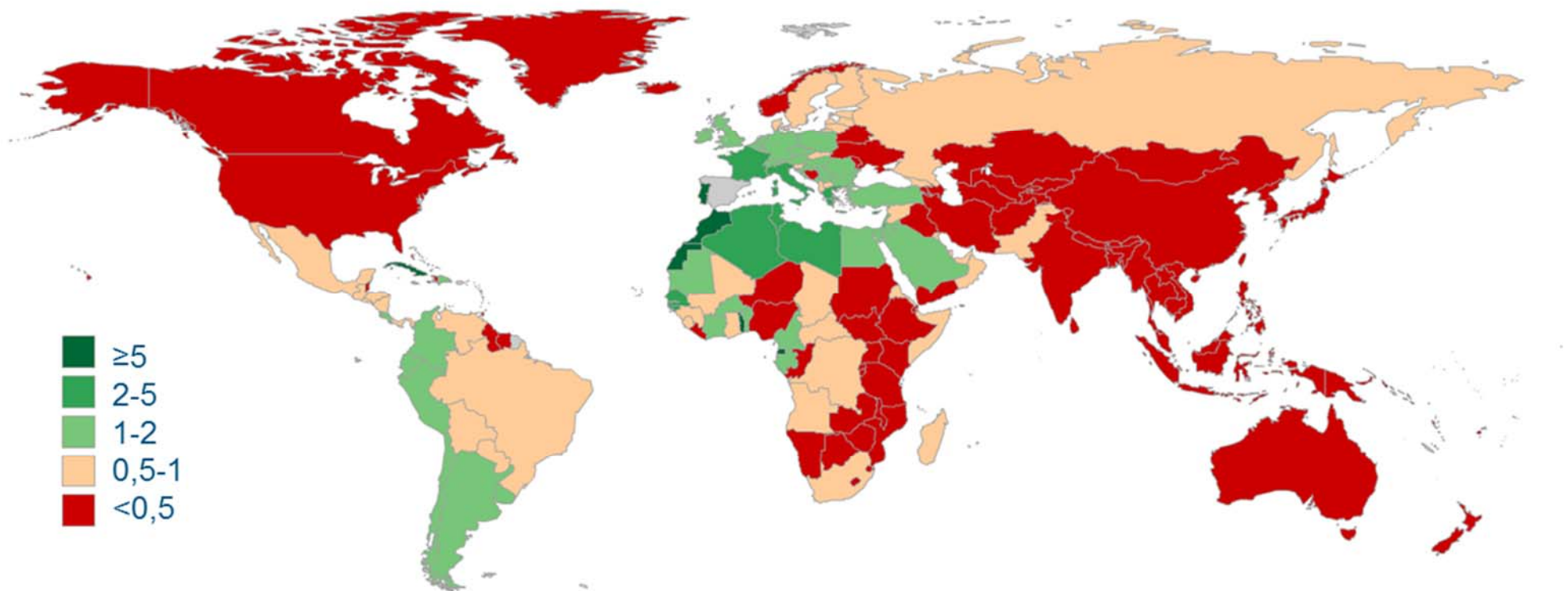
	País	Creixement mig 2018-2022		País	Creixement mig 2018-2022
1	Iemen	8,1%	31	Marroc	4,1%
2	Índia	7,9%	32	Nepal	4,0%
3	Etiòpia	7,9%	33	Afganistan	4,0%
4	Moçambic	7,7%	34	Iran	4,0%
5	Líbia	7,6%	35	Costa Rica	3,9%
6	Birmània	7,5%	36	Paraguai	3,9%
7	Bangladesh	7,0%	37	Tunísia	3,9%
8	Senegal	6,9%	38	Perú	3,8%
9	Costa d'Ivori	6,9%	39	Guatemala	3,8%
10	Filipines	6,8%	40	Sèrbia	3,8%
11	Tanzània	6,7%	41	Bolívia	3,8%
12	Cambodja	6,5%	42	Hondures	3,8%
13	Vietnam	6,2%	43	Ucraïna	3,7%
14	Xina	6,2%	44	Malta	3,6%
15	Kenya	6,1%	45	Romania	3,6%
16	Ghana	6,1%	46	Sudan	3,6%
17	Uzbekistan	6,0%	47	Eslovàquia	3,6%
18	Pakistan	5,8%	48	Kuwait	3,5%
19	Libèria	5,6%	49	Turquia	3,5%
20	Panamà	5,6%	50	Macedònia	3,5%
21	Egipte	5,5%	51	Colòmbia	3,5%
22	Indonèsia	5,5%	52	Kazakhstan	3,5%
23	Macau	5,4%	53	Letònia	3,3%
24	Rep. Dominicana	5,1%	54	Namíbia	3,3%
25	Sri Lanka	5,0%	55	Lituània	3,3%
26	Geòrgia	4,9%	56	Luxemburg	3,2%
27	Malàisia	4,9%	57	Tailàndia	3,2%
28	Zàmbia	4,5%	58	Emirats Àrabs Units	3,2%
29	Nicaragua	4,5%	59	Estònia	3,1%
30	Botswana	4,4%	60	Israel	3,1%

Nota: Només consten els països que superen els 5.000 M\$ d'importació el 2016, amb una previsió de creixement del PIB superior al 3% de mitjana en els propers 5 anys (2018-2022)

Font: Càlculs dels autors a partir de FMI-WEO Database, octubre 2017

MAPA GLOBAL: ÍNDEX D'INTENSITAT EXPORTADORA DE CATALUNYA, 2016

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de DataComex-Secretaría de Estado de Comercio i TradeMap-ITC

Referències bibliogràfiques

ACCIÓ (2017), “Anàlisi de les Exportacions Catalanes, 2016”, Unitat d’ Estratègia i Intel·ligència Competitiva d’ACCIÓ-Generalitat de Catalunya, maig 2017. Disponible a: http://accio.gencat.cat/ca/serveis/banc-coneixement/cercador/BancConeixement/analisi_exportacions_catalanes_2016

ANDERSON, K. i NORHEIM, H. (1993) «From Imperial to Regional Trade Preferences: Its Effect on Europe’s Intra and Extra-Regional Trade». *Weltwirtschaftliches Archiv*, 129, 1, pp. 78-101.

BADIRCEA, R., PIRVU, R. I MANTA, A. (2017) “Possible Risks of a too Early Adoption of Euro in Romania” *Finance Journal de Romania*.

CAIXABANK RESEARCH (2016) “Mapejat geogràfic de les exportacions espanyoles” Informe mensual – FOCUS, 4 octubre 2016

CHEONG, D. (2010) “Methods for Ex Ante Economic Evaluation of Free Trade Agreements” Asian Development Bank, Working Paper Series on Regional Economic Integration, Num. 52, June 2010

FMI (2017), *World Economic Outlook*, october 2017

GRIGOLI, F. (2008) “The impact of trade integration on business cycle synchronisation for Mercosur countries”. *Liuc Papers n. 222, Serie Economia e Impresa*, 59, novembre 2008.

HAMANAKA, S. (2012) “Is Trade in Asia Really Integrating?” Asian Development Bank, Working Paper Series on Regional Economic Integration, Num. 91, January 2012

KASTAKOVA, E. i BAUMGARTNER., B (2017) “The evaluation of the EU trade with Russia based on the analysis of selected indices: Revealed comparative advantages, intra-industry trade and trade intensity” *Business Economic Journal*; Vol. 13, Iss. 4: 428-438.

PARK S-C. (2017) “Can Trade Help Overcome Economic Crisis? Implications for Northeast Asia Creating a Regional FTA between Korea, China and Japan and Mega FTAs such as RCEP and TPP”, *International Organisations Research Journal*. Vol. 12. No 2, 2017

PARRA, C.L. (2010) “International trade effects and economic integration in Mercosur” Graduation Thesis, Master of Science in Management, Economics and Industrial Engineering, Facoltà di Ingegneria dei Sistemi, Politecnico di Milano, Academic Year 2009/2010.

THIRLWELL, M. (2016) “A look at the ‘intensity’ of Australia’s trading relationships” Economic analysis, Australian Trade and Investment Commission-Australian Government, February 2016